

Микитчик Андрій Васильович, доцент
кафедри кримінології та кримінально -
виконавчого права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

СУЧАСНІ ОЗНАКИ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ

Корупція в сучасному світі становить серйозну загрозу державі, демократії, правам людини та соціальній справедливості. Вона стримує економічний розвиток держави, створює небезпеку для розвитку демократичних інститутів і підриває моральні підвалини суспільства. Корупція стала для України основною перешкодою для політичного, економічного та духовного розвитку, вона реально загрожує національній безпеці країни. По суті, корупційний фактор став нормою та складовою частиною політики, економіки та громадського життя України.

Одним з найбільш небезпечних різновидів корупції є політична корупція в системі державного управління. Її небезпека зумовлюється тим, що вона стає невід'ємним елементом функціонування держави, що не тільки породжує істотні диспропорції в системі управління державних інститутів, а й впливає на формування суспільної свідомості, призводить до втрати довіри населення до влади, віри в здатність держави захистити його права і свободи. Ураження політичною корупцією владних структур неминуче спричиняє зниження ролі держави як регулятора економічних і соціальних процесів, домінування девіантної поведінки на всіх рівнях функціонування соціосистеми.

Потребують глибокого осмислення механізми запобігання і протидії політичній корупції. Для ефективного запобігання та протидії такому негативному явищу в системі державного управління потрібна ґрунтовно розроблена антикорупційна державна політика, основою якої стане формування дієвих антикорупційних механізмів, що базуватимуться на синтезі зарубіжного досвіду та аналізі здобутків і недоліків вітчизняної практики запобігання та протидії корупції.

Необхідність вирішення цього завдання, а також неефективність боротьби саме з політичною корупцією в органах державної влади України актуалізують дослідження специфіки функціонування існуючих в Україні та за кордоном механізмів запобігання і протидії політичній корупції та напрямів підвищення їх ефективності.

У цілому основні проблеми функціонування, виникнення та запобігання корупції на різних рівнях досліджуються науковцями, в тому числі й вітчизняними. Проте до цього часу поняття політичної корупції є дискусійним, оскільки дослідники не дійшли одностайної згоди щодо предмета, характерних рис та критеріїв цього явища попри те, що воно досить часто згадується як у наукових працях, так і в сучасному політичному дискурсі.

Незважаючи на розбіжності в науковому співтоваристві щодо визначення терміна «політична корупція», можна виділити її загальні специфічні риси.

Отже, політична корупція, по-перше, не є елементом повсякденного практичного досвіду більшості громадян, а основною сферою її поширення є сфера політики і вищий рівень державного та регіонального управління. По-друге, поняття політичної корупції тісно пов'язано з поняттям «клієнтизм». По-третє, не завжди можна чітко виділити так звану монетарну основу політичної корупції, тобто досить часто йдеться не стільки про використання конкретної матеріальної винагороди в особистих цілях певної посадової особи, скільки у владно - політичних цілях, пов'язаних з процесом здобуття або утримання політичної влади. По-четверте, політична корупція, як правило, має подвійну мотивацію - безпосередньо політичну та економічну. По-п'яте, політична корупція - це «елітарна», або «елітно-владна» корупція, оскільки суб'єкти правопорушень мають високий соціальний статус. По-шосте, політична корупція залежить від типу суспільства та історичного походження, тобто вона різна в кожній країні.

Відповідно, політична корупція в системі державного управління - це використання посадовими особами, які наділені повноваженнями приймати політико-адміністративні рішення, відповідних важелів впливу з метою подальшого отримання політичних та соціально- економічних дивідендів (ренти) у сфері виборчого, конституційного, законотворчого, приватизаційного, бюджетного процесів, реалізації кадрових повноважень, лобювання корпоративних та приватних інтересів тощо. При цьому зазначені політико-адміністративні рішення можуть бути як загальнонаціонального, так і регіонального або місцевого характеру та мати силу нормативно-правових актів.

Відповідно до основних ознак політичної корупції, можна віднести: 1) суб'єктами політичної корупції виступають посадові особи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, представники політичних та громадських організацій (партії, парламентські фракції, блоки, громадські організації та ін.); 2) суб'єкти політичної корупції ставлять передусім політичні цілі, тобто йдеться про збереження, отримання, поділ, зміцнення державної влади як вищої форми політичної влади; 3) суб'єкти політичної корупції використовують методи та заходи (зловживання посадовим становищем, перевищення посадових повноважень, підкуп, давання хабара тощо), за які передбачено покарання в чинному кримінальному законодавстві.

Отже, ефективне запобігання і протидія політичній корупції в системі державного управління можливі лише за умови комплексного поєднання стратегічних і тактичних заходів профілактичного, правоохоронного і репресивного характеру, яких мають розробляти та вживати як органи державної влади, так і інститути громадянського суспільства. Стратегічні заходи передбачають проведення реформ у масштабах країни, головна мета яких полягає в оптимізації системи державного управління. На тактичному рівні виділяються дві групи заходів щодо вдосконалення та розробки нових механізмів запобігання і протидії політичній корупції в системі державного управління: політичні та державно-управлінські.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-У) иКб: zakon4rada.gov.ua
2. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади та органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.: В.В. Василевич, Т.Е. Василевська, В.Ф. Нестерович, Е.В. Расюк, А.В. Савченко, В.Л. Федоренко (кер.) та ін.; за ред.проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка. Київ: Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
3. Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / автор. кол.: В. В. Василевич, О. М. Джу́жа, А. О. Джу́жа, О. Г. Колб, С. О. Колб, І. О. Колб, Н. В. Кулакова, Ю. О. Левченко, А. В. Микитчик, С. І. Мінченко, С. А. Мозоль, Т. В. Миронюк, Г. С. Поліщук, Е. В. Расюк, А. В. Савченко; за ред. проф. О. М. Джу́жи та доц. Е. В. Расюка. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 340 с.

Миронюк Тетяна Василівна, доцент кафедри кримінології та кримінально- виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

В Україні, як і в усьому світі, корупцію віднесено до головних політичних, економічних і соціальних проблем. Вона визнана одним із загрозливих явищ сучасності, що впливає на ефективність діяльності органів державної влади, гальмує економічний розвиток, несе загрозу багатьом елементам конституційного та суспільного ладу, а також національній безпеці держави. Тому для України найбільший інтерес становить практика тих держав, де антикорупційні механізми виявилися найадекватнішими.

Важливе значення за кордоном, мають інститути громадянського суспільства, особливо в контролі за діями влади, активна антикорупційна позиція більшості громадян, їхніх громадських об'єднань, неприйняття ними корупції як риса ментальності. Особливо активну роль у протидії зловживанням влади відіграють засоби масової інформації. Ще один важливий важіль: світовий досвід доводить, що справжніх успіхів у протидії корупції досягають ті країни, де влада перебуває під сильним тиском опозиції, яка контролює її. Це вигідно і самій владі. Однак за наявності загальних підходів кожна держава шукає власні національні механізми протидії корупції з урахуванням менталітету народу, історії, культури, рівня матеріального забезпечення тощо, оскільки підґрунтя корупції у країнах Азії, Африки та Європи геть різні. Корупція, як соціальне явище, притаманна будь-якому суспільству, будь-якій державі, жодна країна у світі сьогодні не може оголосити себе вільною від корупції. Однак окремим країнам світу